

Til Børne- og Undervisningsudvalget

På vegne af Gymnasiernes, Akademiernes og Erhvervsskolernes Biblioteksforening (GAEB) anmodes om foretræde for udvalget med henblik på at fremlægge nedenstående problematik.

Stor ulighed i adgang til viden på ungdomsuddannelserne

Hvorfor er "den røde tråd" fra grundskole over ungdomsuddannelse til videregående uddannelse klippet over, når det handler om elevernes adgang til biblioteker og undervisning i informationskompetence?

For ungdomsuddannelsernes elever er det fuldstændigt vilkårligt, om deres uddannelsesinstitution rummer et bibliotek med bøger og adgang til online vidensressourcer samt en bibliotekar, der kan undervise i informationskompetence – eller om de er på en institution, hvor disse ting er sparet væk.

Årsager til uligheden

1. **Intet lovgrundlag:** Der er intet lovkrav i Danmark om adgang til vidensressourcer samt biblioteksfaglig vejledning på ungdomsuddannelserne, i modsætning til f.eks. Sverige, hvor lovgivning siden 2022 har sikret biblioteker på alle uddannelsesinstitutioner¹.
2. **Manglende uddannelsesbiblioteker:** Mange ungdomsuddannelser har aldrig haft, eller har de seneste år nedlagt deres biblioteker, og i dag har under halvdelen af ungdomsuddannelserne en bibliotekar ansat². Adgangen til fysiske materialer – skønlitteratur som faglitteratur - og kompetent formidling heraf er derfor mange steder ikke eksisterende.
3. **Store forskelle** i prioriteringen af adgang til online vidensressourcer: Der findes ikke nationale licenser på ungdomsuddannelsesområdet (f.eks. har ikke alle adgang til Infomedia). Kun 140 ungdomsuddannelser ud af cirka 300 har aftaler om adgang til relevante licenser administreret af UNGLU³, og kun omkring 150 har adgang til helt oplagte ressourcer som Forfatterweb og Faktalink.

Konsekvenser

1. **Ulighed:** Det strider mod det helt grundlæggende princip, at der er lige muligheder for alle, når nogle elever har adgang til omfattende ressourcer og biblioteksfaglig vejledning f.eks. ved opgaveskrivning, mens andre ikke har.

---

¹ [Skollag, kap. 2, §36](#) om biblioteker på grundskoler og gymnasier samt Uddannelsesdepartementets [Pressemeddelelse om biblioteksfaglig betjening](#)

² Langt de fleste af disse bibliotekarer er medlem af [GAEB](#), hvor medlemstallet pt er 94 institutioner – mod 131 i 2012. Ansættelsesforholdene for disse bibliotekarer er enten direkte med institutionen eller via en betjeningsoverenskomst med det lokale folkebibliotek. Timetallet varierer og er afhængigt af elevtal samt hvilke øvrige opgaver, der varetages, f.eks. fjernlån, ophavsretsaftaler, administration af bogdepot, hjemmeside, m.m.

³ [Det Kongelige Biblioteks licensservice](#) for ungdomsuddannelserne

Det er simpelthen dybt problematisk og helt urimeligt, at de unge ikke er stillet lige i denne forbindelse, når der på alle andre områder er klare krav til undervisningen og dens gennemførelse.

2. **Manglende informationskompetence:** Uden systematisk undervisning i informationskompetence trænes de unge ikke i kritisk tænkning og kildekritik – og i en tid med AI og fake news er evnen til at kunne forholde sig kildekritisk vigtigere end nogensinde. Både i forhold til de unges nuværende og videre uddannelsesforløb og i forhold til at skulle agere som borgere i et demokratisk samfund.

GAEB har formuleret "[Læringsmål for informationskompetence på ungdomsuddannelserne](#)" – men disse udbredes ikke på skoler uden bibliotekarer.

På fag-, forsknings- og uddannelsesbibliotekerne på de videregående uddannelser opleves meget store forskelle i nye studerendes informationskompetencer – eller rent ud sagt: mangel på samme.

3. **De svageste svigtes:** De biblioteksfremmede elever og de elever, der kæmper mest med f.eks. læsning, får med uddannelsesbibliotekerne en støtte og hjælp, der er helt neutral i forhold til bedømmelse og karakterer, men med indsigt i den enkelte uddannelses krav, progression og opgavetyper. Uddannelsesbibliotekaren er for eleverne en tryk ressourceperson, der kompenserer, hvor der ikke er hjælp at hente hos forældre.

Løsning

Lad os sikre "den røde tråd", så alle børn og unge har adgang til relevante vidensressourcer og biblioteksfaglig vejledning fra grundskole over ungdomsuddannelse til videregående uddannelse.

Det kan ske ved, at der i forbindelse med den kommende reform af ungdomsuddannelserne formuleres krav i lovgivningen om, at der skal være biblioteker med relevante fysiske og online materialer samt biblioteksfaglige kompetencer tilknyttet alle ungdomsuddannelsesinstitutioner – og at der afsættes økonomi til, at det kan realiseres.

Med venlig hilsen

Marianne Bech Hansen,
Uddannelsesbibliotekar på Stenhus Gymnasium
Forperson for GAEB (Gymnasiernes, Akademiernes og Erhvervsskolernes Biblioteksforening)

Kontaktinfo: mr@stenhus-gym.dk eller 50 91 11 09

Læs mere

- Kjær, J. (2021). Klædt på til kildekritik. *Revy*, 2021(1), 9-14.
<https://rauli.cbs.dk/index.php/revy/article/view/6197/6791>
- Lerche, A. (2019). Bibliotekaren løfter studiemiljøet og bidrager til lighed. *Perspektiv*, 2021(9), 24-25. <https://perspektiv.kulturoginformation.dk/p/perspektiv/8-2019/r/13/24-25/4517/488293>
- Lerche, A. (2019, september). De dygtige skal nok klare sig. *Perspektiv*, 2019(9), 24-25.
<https://perspektiv.kulturoginformation.dk/p/perspektiv/8-2019/r/11/20-21/4517/488293>
- Lerche, A. (2022): Ulige ungdom. *Perspektiv*, 2022(9), 25-29
<https://perspektiv.kulturoginformation.dk/p/perspektiv/9-2022/r/1/1/4517/809979>
- Nielsen, J. I. (2023): Informationskompetence på tværs af uddannelsestrin. Et litteraturreview på foranledning af Tænketanken Fremtidens Biblioteker i samarbejde med DFFU og Silkeborg Bibliotekerne
https://www.fremtidensbiblioteker.dk/uploads/website/pdf4/2Informationskompetencerp_atvrsafuddannelsestrin.pdf
- Petersen, N.T., Bojesen, T.S. og Daugberg, T. (2019): National analyse af bibliotekstilbud til ungdomsuddannelserne. Afslutningsrapport. Centralbibliotekerne.
<https://centralbibliotek.dk/sites/default/files/dokumenter/National%20analyse%20af%20bibliotekstilbud%20til%20ungdomsuddannelserne%20-%20rapport%202019.pdf>
- Skollag , LOV nr. (2010:800) af 01/10/2010 Kapitel 2 § 36 (2010).
<https://lagen.nu/2010:800#L2022:1315>
- Utbildningsdepartementet. (2023, 28. september). *Regeringen vill ändra skollagen så att elever ska få tillgång till bemannade skolbibliotek*. Regeringen.se. Lokaliseret den 20. november 2024 på <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/regeringen-vill-andra-skollagen-sa-att-elever-ska-fa-tillgang-till-bemannade-skolbibliotek/>